

Ewa Hadrian

Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku czyli o kształceniu przez całe życie

Uniwersytet Trzeciego Wieku to nowoczesna forma edukacji ludzi dorosłych, istotna i pożądana z uwagi na zachodzące w świecie zmiany demograficzne i ich konsekwencje. Problemem końca XX i początku XXI wieku jest przyspieszenie starzenia się ludności. Z jednej strony zmniejsza się przyrost naturalny (jeżeli to cecha zwłaszcza krajów dobrze rozwiniętych), z drugiej zaś zwiększa się długość ludzkiego życia, co z kolei jest konsekwencją poprawy warunków życia oraz postępu w dziedzinie sanitarno-zdrowotnej. Zjawisko to jest szczególnie widoczne w Europie (staje się ona „starym kontynentem”). Kraje Europy Zachodniej to kraje starości demograficznej, gdzie proces starzenia się jest najbardziej zaawansowany. Więcej niż 15 procent ludności powyżej 65 roku życia posiadają: Szwecja, Norwegia, Wielka Brytania, Dania, Belgia, Austria, Niemcy, Finlandia, Włochy, Szwajcaria, Grecja. Polska należy do krajów tzw. dojrzałości demograficznej, lecz tu również wyraźnie zaznacza się proces starzenia się społeczeństwa.

(Zob. *Podstawy geografii ekonomicznej*. Warszawa 1997 s. 106-109; *Europa. Encyklopedia geograficzna świata*. Kraków 1996 s. 89-91; *Geografia gospodarcza świata*. Warszawa 2003 s. 162-178; *Zaorska Zofia, Dodać życia do lut. Materiały metodyczne ułatwiające organizację różnych form aktywności wśród osób starszych oraz w grupach wielopokoleniowych*. Lublin 1999 s. 13-16).

Problemem starzejących się społeczeństw (obok problemów ekonomicznych) jest zapewnienie jak najlepszej jakości życia zwiększającej się populacji ludzi starszych. Dlatego zasadne jest powoływanie do życia i promowanie takich placówek dydaktycznych, które - służąc ludziom starszym - zapewniają im aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Pierwszy Uniwersytet Trzeciego Wieku powstał we Francji, w Tuluzie, w 1973 roku. Jego pomysłodawcą był **Pierre Yellas** (założył Association Internationale des Universités du Troisième Age, obecnie zrzeszające blisko 2000 organizacji; siedzibą AIUTA jest Paryż). Jako pierwszy w Polsce (w 1975 roku) powstał Warszawski Uniwersytet Trzeciego Wieku. Aktualnie w kraju działa blisko 25 Uniwersytetów, skupionych w odrębnej sekcji przy Polskim Towarzystwie Gerontologicznym.

Idea Uniwersytetu nawiązuje do tradycji uniwersytetów ludowych - placówek oświaty dla dorosłych. Cel Uniwersytetu dla seniorów to upowszechnianie w tej grupie wiekowej wiedzy z różnych dziedzin, włączenie jej w system edukacji permanentnej, zapewnienie stałej aktywizacji intelektualnej, psychicznej i fizycznej.

Kształcenie ustawiczne jest tu realizowane poprzez propagowanie aktywności społecznej

w oparciu o rozwój zainteresowań, rozwijanie kontaktów towarzyskich, czynny wypoczynek. Aktywizacja społeczna, stymulowanie rozwoju osobowego oraz intelektualnej, psychicznej i fizycznej sprawności osób starszych, prowadzenie działalności edukacyjnej, kulturalnej, twórczej i krajoznawczej, upowszechnienie profilaktyki gerontologicznej to podstawowe założenia pracy Uniwersytetów Trzeciego Wieku. Także samotność, która często jest dotkliwą bolączką wieku starszego, dzięki uczestnictwu w UTW nie jest już dominującym uczuciem społeczności ludzi starszych.

Fakt, iż placówki te są potrzebne, potwierdza wzrastająca z roku na rok liczebność Uniwersytetów i słuchaczy.

Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku jest związany z Towarzystwem Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Towarzystwo Wolnej Wszechnicy Polskiej (*Society of the Polish Free University*) działa od roku 1959. W statucie TWWP czytamy, iż *Towarzystwo jest społecznym stowarzyszeniem naukowo-edukacyjnym, działającym na rzecz rozwoju i upowszechniania nauki, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia i wychowania, służącym podnoszeniu kultury umysłowej polskiego społeczeństwa, polityki społecznej, kultury narodowej oraz ochrony środowiska*. TWWP w formach swojej pracy nawiązuje do działalności polskich ruchów oświatowo-niepodległościowych XIX i XX wieku oraz do działającej w Polsce w latach 1918-1939 Wolnej Wszechnicy Polskiej.

Siedziba Towarzystwa mieści się w Warszawie. Prezesem Oddziału Lubelskiego TWWP jest doc. dr **Mieczysław Marczuk**.

Najważniejszą formą pracy Oddziału Lubelskiego TWWP jest właśnie Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku (Oddział Lubelski TWWP jest ponadto inicjatorem - utworzonego w 2002 roku - Centrum Aktywności Seniorów; zadaniem którego jest mobilizowanie ludzi starszych do aktywności kulturalnej, zdrowotnej, społecznej, podejmowania działań grupowych, udzielania wzajemnej pomocy różnego typu).

Kierownikiem Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku jest dr **Zofia Zaorska**. Patronat nad LUTW sprawują: rektor Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej oraz rektorzy Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, Akademii Medycznej, Akademii Rolniczej i Politechniki Lubelskiej. Uniwersytet współpracuje m.in. z Muzeum Lubelskim, Wojewódzką Biblioteką Publiczną im. H. Łopacińskiego, Wojewódzkim Ośrodkiem Kultury, Centrum Usług Społecznych, Domem Kultury Lubelskiej Spółdzielni Mieszkaniowej.

Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku propaguje wśród emerytów i rencistów (osób,

które zakończyły działalność zawodową) aktywny i twórczy sposób życia, oparty na rozwoju zainteresowań, czynnym wypoczynku, aktywności fizycznej i społecznej. Uniwersytet pozwala na uzupełnienie, aktualizowanie i poszerzenie wiedzy, rozwijanie różnorodnych zainteresowań. Zadaniem Uniwersytetu jest ponadto nauczenie ludzi starszych (niepracujących już zawodowo) rozwiązywania problemów wynikających z pełnienia nowych ról społecznych. LUTW stanowi szansę dla aktywnych i twórczych, jest instytucją inspirującą ludzi starszych do podejmowania nowych wyzwań.

Województwo lubelskie należy do grupy województw, gdzie dochód na jednego mieszkańca jest najniższy. Wysoki stopień bezrobocia, niewielka szansa na dodatkową pracę dla osób pozostających na rencie lub będących na emeryturze sprawia, że większość słuchaczy Uniwersytetu Trzeciego Wieku to ludzie o niskich dochodach. Bariera finansowa utrudnia im realizowanie wielu zamierzeń.

Uczestnikami zajęć uniwersyteckich są osoby w przedziale od 50 do 95 roku życia. Słuchacze Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku to ludzie z wyższym i średnim wykształceniem, emerytowani pracownicy lubelskich wyższych uczelni różnego typu, pracownicy administracji, nauczyciele, bibliotekarze. Słuchacze LUTW są w większości mieszkańcami Lublina, niektórzy - podlubelskich miejscowości. Specyficzną grupę stanowią ci, którzy - będąc na emeryturze - musieli zmienić środowisko, przenieść się z jednego krańca Polski na drugi. Uniwersytet odgrywa dla nich ogromnie ważną rolę - integracji z nowym środowiskiem.

W ciągu prawie dwudziestoletniej działalności słuchaczami Uniwersytetu było ponad 3000 osób. W roku akademickim 2003/2004 na zajęcia w Uniwersytecie w Lublinie uczęszczało 920 słuchaczy, a w filiach w Puławach, Chełmie, Biłgoraju, Kraśniku i Tomaszowie Lubelskim - 350 słuchaczy.

Działalność Lubelskiego Uniwersytetu Trzeciego Wieku jest finansowana przez słuchaczy (wpisowe w wysokości 70 zł, zajęcia w zespołach - od 40 do 80 zł rocznie) i przez sponsorów, m.in. wyższe uczelnie lubelskie, samorząd Miasta Lublina, władze województwa. Działalność merytoryczną prowadzą wolontariusze oraz osoby zatrudniane (w ramach umów-zleceń) do organizowania i prowadzenia zajęć stałych (m.in. lektoraty, kierowanie niektórymi zespołami zainteresowań).

Zajęcia w Lubelskim Uniwersytecie Trzeciego Wieku prowadzą pracownicy nauki wszystkich lubelskich uczelni, ludzie kultury, specjaliści z różnych dyscyplin naukowych. Obok wykładów organizowane są

zajęcia o charakterze ćwiczeniowym oraz sesje wyjazdowe.

Słuchacze dokonują wyboru zajęć według własnego uznania, potrzeb i zainteresowań. Oferta LUTW obejmuje: cykl wykładów audytoryjnych: wiedza o zdrowiu i ogólne szeroko pojętej humanistyki; zespoły zainteresowań, których celem jest

poszerzenie wiedzy i umiejętności z róż-

nych dziedzin sztuki, kultury, literatury, historii, psychologii, obsługi komputera; grupy integracyjno-rekreacyjne i wzmacniające sprawność fizyczną; kluby zainteresowań; grupy lektoratów z trzech języków (angielskiego, francuskiego, niemieckiego).

O wszystkich zajęciach szczegółowo informuje wydawany corocznie obszerny Informator.

W roku akademickim 2004/2005 rozpocznie działalność nowy zespół samokształceniowy „Wiedza o kulturze europejskiej”. Celem

zajęć w Zespole będzie poszerzanie wiedzy nt. poszczególnych krajów europejskich, zaprezentowanie Polski seniorom z innych krajów, a tym samym przełamanie barier w kontaktach międzynarodowych, będących nierazdo konsekwencją doświadczeń z przeszłości, stereotypów, ograniczeń finansowych. W działalności Zespołu zostaną wykorzystane innowacyjne formy edukacji osób starszych, m.in. włączenie seniorów w proces komunikacji społecznej nastąpi poprzez wykorzystanie nowoczesnych komunikatorów (Internetu).

Kontakty z seniorami z państw europejskich (bezpośrednie i za pośrednictwem Internetu) zaowocują m.in. wspólnie utworzoną stroną internetową, prezentującą poszczególne państwa (historia, geografia, kultura). Przewiduje się ponadto wydanie publikacji (w języku polskim, angielskim i niemieckim) pt. *Polska w oczach seniorów*. Realizację wielu cząstkowych zadań w ramach pracy tegoż Zespołu umożliwi grant, otrzymany

w ramach programu GRUNTYIG (komponent Programu SOCRATES).

W roku 2005 Lubelski Uniwersytet Trzeciego Wieku będzie świętował 20. rocznicę powstania. 30 X 1985 roku prof. dr hab. Stanisław Uziak dokonał pierwszej inauguracji roku akademickiego w LUTW. Należy już dziś wyrazić uznanie wszystkim tym, którzy przez lata starali się o to, by istniała i należycie funkcjonowała ta placówka edukacyjna, otwarta na potrzeby ludzi starszych.

